

حقوق مالکیت فکری پدیدآورندگان آثار موسیقی

محمود صادقی *

امیررضا حمیدی **

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۹/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۷/۲۸

چکیده

حقوق ایران در پرتو عقاید فقهای بزرگ در باب موسیقی که بعضی آن را یکسره حرام شمرده و برخی دیگر با تعدیل، آن را صرفاً در سماع (رقص صوفیه با اهداف معنوی) مباح دانسته‌اند، و از سوی دیگر عدم الحاق به معاهدات بین‌المللی حق مؤلف و حتی عدم تلاش برای انطباق با استانداردهای جهانی منعکس در آن‌ها و بی‌توجه به وضعیت ویژه آن را اعمال نموده که نتایجی چند را موجب شده است. اکنون به جهت تغییر نگرش به موسیقی و تنوع سبک‌های آن، ضرورت تحقیق در ابعاد گوناگون آن از جمله حقوق مالکیت فکری دست‌اندرکارها و به‌ویژه پدیدآورنده، احساس می‌شود. پدیدآورنده اثر موسیقی، نویسنده موسیقی است که ایده‌های فکری خود را در قالب موسیقی بیان نموده است و با شخص یا اشخاصی که آثار تصنیف‌شده دیگری را در همان چارچوب مشخص شده توسط پدیدآورنده اجرا نموده‌اند و به‌عبارتی دیگر، صرفاً ایده بیان شده پیشین را ارائه کرده و اجراکننده نامیده می‌شوند، از حیث تعیین و شمول حقوق حمایتی، تفاوت دارد. مقصود از پدیدآورنده اثر موسیقی، بدو آهنگساز است؛ ولی کنوانسیون برن تنظیم‌کننده موسیقی را نیز پدیدآورنده تلقی نموده‌است. پدیدآورندگان آثار موسیقی دارای حقوق مادی و معنوی متعددی می‌باشند. بنابراین رویکرد تحقیق حاضر بازخوانی این حقوق و محدودیت‌های وارد بر آن‌ها طبق معاهدات مطرح حق مؤلف با

* دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه تربیت مدرس تهران، ایران، (نویسنده مسؤل)

Sadegh_m2000@yahoo.com

** دانشجوی دکتری تخصصی حقوق خصوصی دانشگاه شهید بهشتی تهران، ایران:

A_Hamidi@sbu.ac.ir

جهت تطبیق آن‌ها با اثر موسیقی است و پس از آن، با هدف شناسایی نواقص و مزایای حقوق ایران، قوانین حق مؤلف کشور و پیش‌نویس لایحه قانون جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط، بررسی و تحلیل شده‌اند و تلاش شده است تا با طرح نمودن مسائل مبتلا به و مؤثر بر حقوق پدیدآورندگان، راهکارهایی ارائه شود.

کلیدواژه‌ها:

اثر موسیقی، آهنگ‌ساز، تنظیم‌کننده، اصالت

مقدمه

حقوق مالکیت فکری، حقوق حمایت از خلاقیت‌های فکری است. افکار خلاقیتی که از ایده‌ها و اندیشه‌های ذهنی فراتر رفته و با روش‌های گوناگون بیان شده‌اند. گاه این افکار موضوع مالکیت صنعتی و گاه موضوع مالکیت ادبی و هنری هستند که علی‌رغم تفاوت‌های ظاهری و ماهوی، هر دو بر اثر تلاشی فکری و ایده‌ای خلاق ایجاد شده‌اند.

گاه نتیجه یک تلاش فکری که البته پیش از این تلاش ذوق و احساساتی را به کار گرفته که حاصل آن شکل و وجود مادی یابد، یک اثر موسیقی است؛ آنچه که انگیزه تحقیق در این آثار است، ویژگی‌های خاص آن‌هاست که احساسات خالق آن از قبیل عشق، نفرت، اعتراض و... را به‌عنوان عاملی محرک برای تولید خود دارند.

موضوع تحقیق حاضر، یکی از هنرهای هفتگانه^۱ و به‌زعم بسیاری، مهم‌ترین آن‌ها یعنی موسیقی است. موضوعی که از ابتدای تاریخ حیات بشر با وی همراه بوده‌است. یک اثر موسیقی، توسط آهنگ‌ساز یا به بیان کلی‌تر، یک مؤلف ساخته می‌شود که آن را مشمول حمایت‌های حق مؤلف قرار می‌دهد.

اثر موسیقی دارای ماهیتی خاص میان سایر مصادیق موردحمایت حق مؤلف است؛ با این شرح که اولاً تشخیص اصالت در آن به‌ویژه اصالت نسبی دارای ظرافت زیادی است و ثانیاً اعمال ناقض حقوق پدیدآورنده اثر موسیقی نیز تنوع زیادی دارند که تشخیص آن بعضاً دشوار است. لذا هدف تحقیق حاضر، این است که برای وضعیت اول، با وام‌گیری از هنر موسیقی، مفهوم اثر موسیقی را روشن ساخته و با تدقیق در عناصر موردحمایت آن، به شناسایی اصالت در یک اثر موسیقی بپردازد؛ برای وضعیت دوم، حقوق مالکیت فکری پدیدآورنده اثر موسیقی را تحلیل نماید که خود مستلزم بهره‌گیری از کنوانسیون‌های مطرح حق مؤلف و کشورهای پیشرو در این زمینه است و خواستار آن است که ثمره را با حقوق ایران تطبیق داده و ضمن شناسایی چالش‌ها و در راه رفع نواقص موجود، راه‌حل‌هایی هرچند محدود ارائه نماید.

۱. هنرهای هفتگانه عبارت‌اند از: ۱. موسیقی، ۲. هنرهای ترسیمی شامل خطاطی و نقاشی، ۳. معماری، ۴. ورزش، رقص و حرکات نمایشی، ۵. ادبیات شامل شعر و نثر، ۶. هنرهای دستی مانند مجسمه‌سازی و شیشه‌گری، ۷. هنرهای نمایشی مانند سینما، فیلم و تئاتر.

علی‌القاعده وجود اصالت یعنی خلاقیت لازم در ملودی^۱ یک اثر موسیقی کافی است تا آن را شایسته حمایت قرار دهد ولی در موارد بی‌شماری از یک اثر موسیقی حمایت می‌شود درحالی‌که ملودی آن متعلق به دیگری است و سایر اجزای آن از جمله وزن^۲ و نقش تکنیک مصنف است که آن را اصیل و مشمول حمایت قرار داده است^۳. همچنین در ایران، حقوق مالکیت فکری اثر موسیقی شناسایی شده ولی شرح این حقوق در متن قوانین، نقایصی را بر حمایت از حقوق پدیدآورندگان وارد نموده و آن‌ها را در عمل عقیم گذارده است.

بنابراین ابتدا به تعریف اثر موسیقی، آهنگ‌ساز و شرایط حمایت از آن‌ها می‌پردازیم سپس حقوق مادی و معنوی آهنگسازان، محدودیت‌ها و استثنائات حقوق و مدت حمایت را شرح خواهیم داد.

۱. مفهوم اثر موسیقی، تعریف پدیدآورنده و شرایط حمایت از اثر موسیقی

در این گفتار ابتدا اثر موسیقی را تعریف می‌کنیم، سپس پدیدآورنده را از منظر دانش موسیقی و حقوق مالکیت ادبی و هنری تشریح خواهیم کرد و نهایتاً شرایط اعمال حمایت از اثر موسیقی را بیان خواهیم نمود.

۱.۱. مفهوم اثر موسیقی

هنر موسیقی را به‌طور کلی «... هنر بیان احساسات انسانی به وسیله صداها...» تعریف نموده‌اند. ولی درخصوص موضوع این تحقیق و این‌که چه اثری موسیقایی نامیده می‌شود، تعریفی در منابع حقوقی ارائه نشده است. حتی منابع مرجع از جمله کتاب راهنمای سازمان جهانی مالکیت فکری صرفاً به ذکر انواع آثار موسیقی بسنده نموده است^۴. از این رو ناگزیر از ارائه تعریفی هستیم که

۱. نوا «به انگلیسی Melody» مایه اصلی موسیقی است. نوای موسیقی از احساسات و انفعالات درونی انسان ناشی می‌شود و معرف غم و شادی، هیجان و آرامش روحی انسان است. به نقل از: حسنی، سعدی، تفسیر موسیقی، تهران، نشر مروی، ۱۳۷۲، ص ۱۵.

۲. وزن «به انگلیسی Rhythm» در موسیقی، به کار بردن صداها و سکوت‌ها با امتدادهای گوناگون است که از نظر زمان، با یکدیگر متناسب باشند. به نقل از: کمال پورتراب، مصطفی، تئوری موسیقی، تهران، نشر چشمه، ۱۳۹۰، ص ۱۹.

۳. "Copyright Trends: Substantial Similarity In The Age Of Electronic Music", New York Law Journal An ALM Publication 100, (1/6/2014), p.2.

۴. کمال پورتراب، مصطفی، همان، ص ۱۷.

۵. موسیقی در هر سبکی: شامل آهنگ‌ها، آوازهای گر، اپرا و... خواه برای یک ساز (تکنوازی‌ها) و یا چند ساز (سونات‌ها و موسیقی‌های مجلسی) و یا تعداد زیادی ساز (مانند گروه‌ها و ارکسترها) باشد. به نقل از: ←

ضمن تعریف اثر موسیقی از منظر هنر موسیقی، آن را به عنوان مصداقی متمایز از سایر مصداقی مورد حمایت نشان دهد: بر این اساس، اثر موسیقی اثری است که بر مبنای ایده‌ای موسیقایی بیان می‌شود؛ بدین صورت که در گامی^۱ مشخص آغاز شده که پس از فراز و فرودهای متعدّد، اغلب در گام آغازین قطعه و یا نت‌های هم‌خانواده آن، به پایان می‌رسد و در قالب کتاب نت و یا اثر صوتی شکل گرفته و عرضه شود.

۲.۱. تعریف پدیدآورنده اثر موسیقی

پدیدآورنده اثر موسیقی یا در مفهوم غالب آن، آهنگ‌ساز، «نویسنده موسیقی است که با احاطه کامل به علم موسیقی، ایده‌های فکری خود را در قالب موسیقی به رشته تحریر درمی‌آورد»^۲. آثار موسیقی، در انواع باکلام و بدون کلام جلوه‌گر می‌شوند. زمانی که اثر موسیقی با لفظ همراه می‌شود، دارای دو عنصر است: عنصر اول، موسیقی و عنصر دوم، الفاظ. الفاظ به تنهایی خود، یک اثر ادبی محسوب می‌شود اما چون با عنصر موسیقی همراه می‌شود، و اثر موسیقی است که مورد نظر است، به ناچار باید جمع این دو عنصر را یک اثر واحد بدانیم و آن را اثر موسیقی تلقی کنیم^۳. بنابراین حتی اگر موسیقی باکلام باشد، باز هم اولین دارنده حق مؤلف در آن، آهنگ‌ساز اثر خواهد بود. بنابراین پدیدآورنده اثر موسیقی با بهره‌گیری از عناصر یک آهنگ از قبیل ملودی، وزن، سرعت و بعضاً ترانه، ایده شکل گرفته در ذهن خود را با تلاش فکری خود در هم آمیخته و آن را بیان نموده است. همین تعریف کافی است تا پدیدآورنده را از اجراکننده متمایز سازد. چراکه اجراکننده صرفاً از مهارت‌های تکنیکی خود بهره جسته و ایده مشخصی را که توسط پدیدآورنده بیان و کامل شده، اجرا می‌نماید و اگرچه تلاش فکری وی نیز در آن دخیل است، ولی این

←WIPO Intellectual Property Handbook, World Intellectual Property Organization, Second Edition, Geneva, No 489, WIPO Publications, 2008, p42.

۱. گام «به انگلیسی Scale» «عبارت است از تعدادی اصوات پی‌درپی که با فاصله‌های معین و حساب شده به دنبال هم قرار گیرند...» به نقل از: منصوری، پرویز، تئوری بنیادی موسیقی، تهران، نشر کارنامه، ۱۳۸۶، ص ۹۹.

۲. احمدی، محسن، مقاله آهنگسازی چیست، آهنگساز کیست؟ به نقل از وبگاه:

<http://www.mohsenahmadi.ir/fa/component/content/article/44>

تاریخ مراجعه: ۹۳/۲/۱

۳. صادقی مقدم، هوشنگ، حقوق مؤلف در ایران و کنوانسیون‌های بین‌المللی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۶۷، ص ۱۰۰.

تلاش صرفاً در چارچوب حقوق مرتبط شناسایی و توجیه گردیده که هرگز با حق مؤلف پدیدآورنده تداخل نخواهد داشت.^۱

۳.۱. شرایط حمایت از اثر موسیقی

در حق مؤلف اگرچه اصل بر حمایت بدون تشریفات است، ولی شروطی بنیادین برای هر اثر مقرر شده و لازم است پدیدآورنده آن‌ها را رعایت کند تا بدو از اتهام کپی برداری مبرا شود و سپس تحت حمایت قرار گیرد. مهم‌ترین شرط حمایت از یک اثر موسیقی در همه نظام‌های حقوقی و از جمله حقوق ایران، دارا بودن اصالت است و بدان می‌پردازد. شرط مهم بعدی، عدم مغایرت بانظم عمومی و اخلاق حسنه است که در هر جامعه دارای مفهومی متفاوت است و باین حال به قدر کافی روشن است و شرح آن در مجال این تحقیق نمی‌گنجد. نهایتاً چنانچه حمایت در کشور ایران تقاضا شده باشد، رعایت ضوابطی لازم می‌آید که در ذیل بیان خواهند شد:

۱.۳.۱. داشتن اصالت

اصالت یک مفهوم حقوقی مهم در حقوق مالکیت ادبی و هنری است. وجود اصالت در اثر آن را بدیع و جدید می‌کند و بدین وسیله از اتهام تکثیر و شبیه‌سازی مبری می‌سازد. در حصول اصالت، آنچه اهمیت دارد این است که اثر توسط خود پدیدآورنده خلق شده باشد؛ بدین مفهوم که محصول تلاش فکری وی باشد و برخی جنبه‌های خلاقیت نیز در آن موجود باشد. دادگاه عالی ایالات متحده در دعوی انتشارات فیست و خدمات تلفنی رورال^۲، بیان داشت که در مورد شرط داشتن اصالت نباید خیلی دقیق و جزءبه‌جزء عمل شود، و اصالت از دو عنصر تشکیل یافته است: (۱) اثر مستقلاً توسط پدیدآورنده پدید آمده باشد (از آثار دیگران کپی نشده باشد). (۲) درجه‌ای از خلاقیت در آن وجود داشته باشد.^۳

۱. به انگلیسی: «Related Rights». هدف از شناسایی حقوق مرتبط، حمایت از منافع مشروع اشخاص حقیقی و حقوقی است که در معرض عموم قرار دادن آثار نقش داشته و یا به تولید آثاری می‌پردازند که محتوای آن فی‌نفسه تحت حمایت هیچ‌یک از نظام‌های حقوقی نیست اما در اثر برخورداری از خلاقیت، تکنیک و مهارت سازمانی لازم، واجد شرایط حمایتی شبیه سایر آثار مورد حمایت می‌گردند. دارندگان این حق عبارت‌اند از: (۱) اجراکنندگان (۲) تولیدکنندگان آثار صوتی (۳) سازمان‌های پخش رادیوتلوویزیونی.

2. Feist Publications Inc V Rural Telephone Servis, Supreme Court Of The United States, Decision No.89-1909, 27 March 1991, [https://scholar.google.com/scholar_case_Law\(Last Visited On 12/7/2017\)](https://scholar.google.com/scholar_case_Law(Last Visited On 12/7/2017))

3. [http://copyright.uslegal.com/originality-in-copyright.\(Last Visited On 5/5/2015\).](http://copyright.uslegal.com/originality-in-copyright.(Last Visited On 5/5/2015).)

گسترش افکار و ایجاد آثار متنوع و جدید که منحصر به تقسیم‌بندی‌های پیشینیان از آثار ادبی و هنری نباشد، تعاریف جدیدی از اصالت و انواع آن ارائه داده است. به این بیان که در اصلاحات نشست سال ۱۹۷۱ پاریس درخصوص کنوانسیون برن، بندهای ۳ و ۵ ماده ۲ به ترتیب حمایت از آثاری چون ترجمه‌ها، اقتباس‌ها، تنظیم‌های موسیقی و سایر آثار گردآوری شده از قبیل دایره‌المعارف‌ها و جنگ‌ها را، اگرچه بر مبنای آثار دیگران پدید آمده‌اند، مشمول حمایت قرار داده است.^۱ همان‌گونه که می‌دانیم حقوق مالکیت ادبی و هنری حقوق حمایت از بیان ایده‌هاست و آنچه اهمیت دارد، وجود اصالت در همین بیان است و اصالت در ایده ضرورت ندارد. حداقل مفهوم اصالت این است که اثر در نوع خود بیانی جدید داشته باشد. گاه اثر مستقلاً ایجاد گشته که به آن اصالت مطلق گفته می‌شود و گاه بر مبنای اثر دیگری به وجود آمده است که اثر اشتقاقی خوانده می‌شود و متضمن اصالت نسبی است.^۲ اکنون به سبب ضرورت شرح قسم اخیر اصالت، این دو نوع در دو بخش مجزا بیان می‌شود:

۱.۱.۳.۱. اثر موسیقی دارای اصالت مطلق

موسیقی دارای وضعیتی خاص از نظر بیان است؛ پیوستگی نت‌ها، وزن، ملودی و ترانه، موجب بیان ایده موسیقی می‌شوند. با بررسی تک‌به‌تک هریک از این عناصر روشن می‌گردد که فقط ملودی، و در موسیقی با کلام، ترانه، ظرفیت آن را دارند که مورد حمایت قرار گیرند؛ چراکه خلاقیت به منظور ساخت ایده، منحصرأ امکان بروز در این عناصر را می‌یابد و سایر عناصر از آنجا که از زمان آغاز موسیقی ساخته شده‌اند و انتساب آن‌ها به شخص معینی ممکن نیست، به عنوان ابزار کار آهنگساز محسوب می‌شوند و نمی‌توان بر آن‌ها حقی انحصاری قائل شد.^۳

1. Goldstein, P, International Copy right: Principles, Oxford University Press, 2001, p.24.

2. Vaver, D, Principles Of Copyright, Cases And Materials, 1st Ed, Geneva, WIPO Publication, 2002, p.41.

۳. به بیان بهتر، امکان ساخت آکورد (اجرای هم‌زمان چند نت) و نحوه پیوستگی این آکوردها با یکدیگر (هارمونی) صرفاً به سلیقه آهنگساز بستگی دارد و هر آهنگساز از نام این آکوردها و چگونگی ساخت آن‌ها آگاه است و برعهده وی است که برای اثر خود از آن‌ها چگونه استفاده نماید و نیازی به رضایت شخصی دیگر ندارد. خلاقیت صرفاً لازم است که در ملودی موجود باشد، و استفاده از ملودی اثر دیگری است که نیازمند رضایت اوست. در نتیجه برای ساخت ملودی، «خلاقیت و تلاش فکری» لازم است و نباید شبیه اثر دیگری باشد؛ برای استفاده از سایر ابزارها از جمله ریتم و هارمونی، صرفاً «سلیقه آهنگساز ملاک است و به علت عدم تعلق آن‌ها به غیر، نیازی به کسب اجازه وجود ندارد.

باین حال تفکیک بین عناصر بیان به آسانی امکان پذیر نیست و به ساختار اثر بستگی دارد.^۱ به بیان دیگر، در تشخیص اصالت اثر موسیقی مرز دقیقی بین عناصر بیان وجود ندارد که تمایز آن‌ها از یکدیگر را سهولت بخشد.^۲ اثر موسیقایی دارای اصالت مطلق، اثری است که ملودی آن ساخته خود آهنگ ساز باشد و در آن خلاقیت آهنگ ساز، بدین معنی که مشابه ملودی‌های پیش از خود نباشد، وجود داشته باشد. باین حال اگر آهنگ ساز در تصنیف اثر خود از هارمونی و آکوردهای مشابه با پیشینیان خود استفاده کرده باشد، تأثیری در شناسایی اصالت مطلق آن اثر نخواهد داشت.^۳

۲.۱.۳.۱. اثر موسیقی اشتقاقی^۴

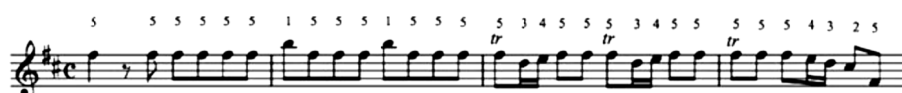
اثر موسیقی اشتقاقی که «دارای اصالت نسبی» نیز نامیده می‌شود، به شرح ذیل مورد حمایت است: در کنوانسیون برن علاوه بر اثر موسیقی، از «تنظیم موسیقی» نیز مستقلاً حمایت شده است. بنابراین اگر اثر موسیقی را دارای اصالت مطلق بدانیم، تنظیم آن توسط دیگری، متضمن اصالت نسبی خواهد بود؛ بدین شرح که تنظیم کننده از ملودی آهنگ ساز اثر اصلی بهره می‌گیرد و فقط آن را در گام یا سازبندی جدیدی ارائه می‌دهد که چون دارای بیان جدیدی است، برخوردار از اصالت است و به علت مشابهت محتوا با اثر دیگری، اثر جدید را دربردارنده اصالت نسبی قرار می‌دهد.

حقوق مالکیت فکری شبیه سازی و استفاده از ملودی (تنها عنصر مورد حمایت در اثر موسیقی) اثر دیگری را نقض حق تلقی می‌نماید. حال آنکه نمی‌توان در زمینه موسیقی با این دید خشک و انعطاف ناپذیر عمل کرد. مثال زیر مرز باریک بین نقض اثر، و استفاده از اثر دیگری و ایجاد اثر دارای اصالت نسبی را به خوبی نشان می‌دهد:

در سال ۱۷۱۲، آنتونیو ویوالدی^۵ اثری به نام L'Estro Armonico را تصنیف نمود که آغاز آن، چنین است:

1. "Copyright Trends: Substantial Similarity In The Age Of Electronic Music", Ibid, p2.
2. Castanaro, V. M, "It's The Same Old Time, The Failure Of The Originality Requirement In Musical Copyright", Fordham Intellectual Property Media And Entertainment Law Journal, Summer 2008, p. 6.
3. زرکلام، ستار، حقوق مالکیت ادبی و هنری، تهران، انتشارات سمت، چاپ دوم، ۱۳۸۸، ص ۴۸.
4. Derivative Work.
5. Antonio Vivaldi (1678-1741).

در سال ۱۷۳۰ یوهان سباستین باخ^۱ اثر خود را برای سازهایی متفاوت ساخت و همان‌طور که ملاحظه می‌شود، در آغاز آن عیناً از جملات ابتدایی قطعه ویوالدی استفاده نموده‌است؛ به شکل ذیل:

این دو اثر هریک برای سازهای متفاوت و در گام‌های متفاوت از هم ساخته شده‌اند: «اثر ویوالدی در تنالیتته^۲ گام سی مینور و اثر باخ در تنالیتته^۲ گام لا مینور.» با این حال، توالی و زمان‌نت‌ها در هر دو قطعه، یکسان است. حتی تریل‌ها^۳ نیز در زمان و مکان یکسانی در دو اثر به کار رفته‌اند و به استثنای تفاوت گام، در سایر عناصر تقریباً شبیه هم هستند و با اجرای هر دو اثر مشخص خواهد شد که دارای ملودی کاملاً مشابهی هستند.

حال، سؤال مطرح می‌شود که: آیا باخ اثر خود را بدون توجه به اثر ویوالدی و مستقلاً تصنیف کرده‌است؟ پاسخ ساده و در عین حال تکان‌دهنده به آن، خیر است باخ در اثر خود، جملات ویوالدی را با تغییری در تنالیتته^۲ مینور آن، کپی‌برداری کرده‌است. اگر چنین کپی‌برداری پرسروصدایی در قرن جاری اتفاق افتاده بود، قطعاً شکایتی در دادگاه بخش فدرال ایالت متحده طبق قانون کپی‌رایت ۱۹۰۹ و ۱۹۷۸ مطرح می‌شد و به‌ناچار باید ویوالدی را پیروز در محاکمه و خوانده، یعنی باخ را ناقض حق می‌دانستیم.^۴

۱. Johan Sebastian Bach (1685- 1750).

۲. تنالیتته یا ماپه (به فرانسوی tonalité) در موسیقی شامل ردیف‌های منظم و نامنظم صداهای یک‌گام است. بنابراین هر اثر در موسیقی در مایه^۲ مشخصی ساخته می‌شود. به نقل از: <https://fa.wikipedia.org/wiki/> (last Visited On 11/26/2017).

۳. تریل (به انگلیسی Trille) اجرای سریع دو نت همسایه به‌صورت پشت سرهم و یا یکی بعد از دیگری و یا به طریق تریلین و زینت موسیقایی است؛ در این حال می‌تواند یکی از نت‌ها ثابت باشد و نت دیگر بر آن فرود بیاید. به نقل از: ناصری، فریدون، فرهنگ جامع اصطلاحات موسیقی، تهران، انتشارات روزنه، ۱۳۸۷، ص ۳۸۷.

4. Rosen, Ronald S, Music and Copyright, 2nd ed, New York, Oxford University Press, 2008, p.5.

با این وجود، هیچ‌گاه و یوالدی شکایتی نکرد. زیرا چنین باوری که هرکس مالک آفریده ادبی و هنری خود است، تا اوایل قرن نوزدهم شناسایی نشده بود. این دید خوش‌بینانه هنوز نزد آهنگسازان، نمایشنامه‌نویسان و مجسمه‌سازان وجود دارد که آفریده فکری وی توسط دیگران سرقت نخواهد شد.^۱

حقوق مالکیت فکری در قضیه فوق، به درستی نشان می‌دهد که استفاده از ملودی اثر دیگری، نقض اثر است. ولی این تحلیل، بدون توجه به وضعیت خاص اثر موسیقی در بین آثار مورد حمایت ارائه شده است. چراکه در موسیقی گاه تأکید بر ملودی که عنصر مورد حمایت است، نادیده گرفته می‌شود و بیان جدید آن است که کانون توجه قرار می‌گیرد. در مثال فوق هم‌چنین اقتباسی از سوی یکی از بزرگ‌ترین آهنگسازان سبک کلاسیک صرفاً باهدف ارائه بیانی جدید صورت گرفته است که بیانگر اثر دارای اصالت نسبی است نه ناقض حق مؤلف.

لازم به ذکر است که آثار اشتقاقی نیز همانند آثار دارای اصالت مطلق و همان اندازه مورد حمایت قرار خواهند گرفت با این قید که پدیدآورنده اثر اشتقاقی مکلف به رعایت حقوق مادی و معنوی پدیدآورنده اثر مقدم خواهد بود.

۲.۳.۱. شرط اعطای حمایت در ایران

کنوانسیون برن^۲ و کنوانسیون جهانی کپی‌رایت^۳ سه معیار تابعیت پدیدآورنده نسبت به آثار منتشر شده و منتشر نشده، معیار محل اولین انتشار اثر و معیار اقامت دائمی پدیدآورنده را شرط اعطای حمایت‌های خود دانسته‌اند. در معاهدات جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری^۴ و حق مؤلف سازمان جهانی مالکیت فکری^۵ هم به کنوانسیون برن ارجاع شده و از همان معیار استفاده شده است.

آنچه در حقوق ایران مطرح شده و مطلوب کشورهای در حال توسعه نیز محسوب می‌شود، امکان دسترسی آسان‌تر به آثار خارجی است. طبق ماده ۲۲ قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان، مصوب ۴۸ ایران، حمایت در صورتی به حقوق مادی پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری

1. Ibid, p.6.

2. Bern Convention For The Protection Of Literary And Artistic Works, Paris Act 1971.

3. Universal Copyright Convention 1952.

4. Agreement On Trade-Related Aspects Of Intellectual Property Rights "TRIPs" 1994.

5. WIPO Copyright Treaty "WCT" 1996.

اعطا می‌شود که اثر برای نخستین بار در ایران چاپ یا پخش یا نشر یا اجرا شده باشد و قبلاً در هیچ کشوری چاپ یا نشر یا پخش یا اجرا نشده باشد. از این ماده چنین استنباط می‌شود که اگر اثر موسیقی یک کتاب نت باشد، لازم است که برای اولین بار در ایران چاپ شده باشد یا اگر در خارج از ایران چاپ شده است، برای نخستین بار در ایران پخش یا نشر شده باشد و یا اگر در خارج از ایران چاپ و پخش و نشر شده است، این اثر موسیقی در قلمرو ایران اجرا شده باشد. ولی چنانچه این اثر موسیقی در قالب یک اثر صوتی پدید آمده باشد، دو قانون حمایتی بر آن حاکم خواهد بود؛ قانون اول، ماده ۲۲ قانون سال ۴۸ است که حمایت از حقوق مادی اثر گنجانده شده در آن اثر صوتی را منوط به چاپ یا پخش یا نشر یا اجرا شدن در ایران می‌داند و دیگری ماده ۶ قانون ترجمه و تکثیر کتب، نشریات و آثار صوتی مصوب ۵۲ است که حمایت از آثار صوتی را در مقابل تکثیر غیرمجاز منوط به وجود عهدنامه یا معامله متقابل نموده است. بنابراین اگر یک اثر موسیقی تثبیت شده در فونوگرام، در خارج از ایران چاپ و پخش و نشر و اجرا شده باشد، چنانچه آن کشور از فونوگرام‌های ایران در مقابل تکثیر غیرمجاز حمایت کند، کشور ایران نیز از فونوگرام‌های آنان حمایت خواهد نمود. ولی چون خود اثر موسیقی گنجانده شده در فونوگرام آن کشور خارجی، برای اولین بار در ایران چاپ و پخش و نشر و اجرا نشده است، بدون لطمه به حق تکثیر تولیدکننده فونوگرام، می‌توان حقوق مادی پدیدآورنده آن اثر موسیقی را که در فونوگرام خارجی تثبیت شده در ایران نادیده گرفت. همان گونه که ملاحظه می‌شود، حقوق ایران از معیار محل اولین انتشار اثر پیروی کرده است با این توضیح که برخلاف کنوانسیون برن که در بند ۳ ماده ۳ خود اجرای اثر موسیقی را انتشار تلقی نمی‌کند، ماده ۲۲ قانون حمایت از حقوق مؤلفان ایران اجرای اثر را نیز همانند چاپ و پخش و نشر آن به عنوان ضابطه‌ای برای حمایت قلمداد کرده است.

سؤالی که ممکن است مطرح شود این است که اگر اثر موسیقی پدیدآمده و چاپ و پخش و نشر شده در خارج، نت موسیقی باشد، به عنوان مثال نت قطعاتی برای ساز پیانو باشد، چنانچه این نت توسط شخصی غیر از پدیدآورنده برای اولین بار در ایران اجرا شود، آیا موجب برخورداری حقوق

مادی اثر از حمایت طبق قانون ایران خواهد شد؟ بررسی ماده ۱۱ کنوانسیون برن^۱ و شناسایی حق اجرا برای پدیدآورندگان، چنین به ذهن متبادر می‌سازد که اگر اجراکننده رضایت پدیدآورنده خارجی را برای اولین اجرای اثرش در ایران اخذ نماید، این مجوز و اجرای اثر موسیقی در ایران موجب اعطای حمایت به حقوق مادی طبق ماده ۲۲ قانون سال ۴۸ خواهد شد و عدم کسب مجوز اجرا از پدیدآورنده و اجرای اثر در ایران، اعطای حمایت را منتفی خواهد کرد و اجراکننده را مسؤل جبران خسارت‌های وارده به آهنگ‌ساز قرار خواهد داد.

اما ظاهر ماده ۲۲، اطلاق را حکایت دارد. یعنی اولین اجرای اثر خارجی در ایران موجب اعطای حمایت‌ها خواهد شد و قیدی بر اینکه اجرا الزاماً توسط خود آهنگ‌ساز یا با رضایت وی توسط دیگری صورت گرفته باشد وجود ندارد. اگرچه قانون ایران، حق اجرا را برای پدیدآورنده به رسمیت شناخته است (ماده ۳ همین قانون^۲)، ولی تا زمانی که خود اثر مورد حمایت قرار نگرفته باشد، این حق مجال بروز نخواهد یافت. در نتیجه خلأ موجود بین مواد ۲۲ و ۳ قانون حمایت از حقوق مؤلفان، موجب می‌گردد که اثر موسیقی پدیدآمده در خارج، اگر بدون رضایت وی در ایران اجرا گردد، بازهم اثر را مشمول حمایت قرار خواهد داد.

۲. حقوق پدیدآورندگان آثار موسیقی

پدیدآورندگان آثار موسیقی از حقوق مادی و معنوی متعددی برخوردار هستند که به بررسی آن‌ها در سطح ملی و بین‌المللی خواهیم پرداخت.

۱.۲. حقوق مادی^۱

در مالکیت ادبی و هنری در مدتی معین، یک‌سری حقوق انحصاری برای پدیدآورنده در نظر گرفته شده است که با استفاده از آن‌ها قادر باشد از فعالیت فکری خود علاوه بر اجر معنوی، بهره‌

1. Article 11: Authors of literary and artistic works shall enjoy the exclusive right of authorizing...The broadcasting of their works or the communication thereof to the public by any other means of wireless diffusion of signs, sounds or images...→

→ ماده ۱۱ کنوانسیون برن: «۱- پدیدآورندگان آثار نمایشی، نمایشی- موسیقایی و موسیقی از حق انحصاری اعطای اجازه در موارد ذیل برخوردارند: یک) عرضه و اجرای عمومی آثارشان از جمله عرضه و اجرای عمومی به هر وسیله و هر روش. دو- پخش عمومی عرضه و اجرای آثار خود به هر وسیله...»

۲. ماده ۳ قانون حمایت از حقوق مؤلفان: «حقوق پدیدآورنده شامل حق انحصاری نشر و پخش و عرضه و اجرای اثر و حق بهره‌برداری مادی و معنوی از نام و اثر او است.»

مادی نیز ببرد. مهم‌ترین حقوق مادی آهنگ‌ساز عبارتند از: حق نشر و تکثیر، حق توزیع و حق نمایش. لازم به ذکر است که حقوق مادی مذکور در این مقاله، محدود به موارد مذکور نیست، به‌عنوان مثال حق اجرا به‌عنوان حق مادی مستقلی در کنوانسیون برن ذکر شده است درحالی‌که با بررسی تعریف حق نمایش، می‌توان حق اجرا را هم مصداقی از آن دانست. بنابراین مصداقی حقوق مادی برشمرده شده، از باب تمثیل خواهد بود.

۱.۱.۲. حق نشر و تکثیر^۲

نشر و تکثیر اثر به دو شکل انجام می‌پذیرد: (۱) هر روش تکثیری که منجر به ایجاد قالب بصری و محسوسی از اثر شود؛ مانند فتوکپی یا تهیه میکروفیلم. (۲) تکثیر صداهای ضبط‌شده و هر روش دیگر تسخیر مجدد صدا از طریق ساخت یک اثر صوتی «فونورکورد»^۳.
کنوانسیون برن در ماده ۹ حق انحصاری اعطای اجازه تکثیر را برای پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری در نظر گرفته است^۴ و از انواع مصداقی تکثیر، فقط ضبط صوتی یا تصویری را بیان نموده است و بدیهی است که از باب تمثیل، صرفاً به این روش تکثیر اشاره کرده است.
موافقت‌نامه تریپس و معاهده WCT هم کاربرد مواد ۱ تا ۲۱ کنوانسیون برن را برای اعضاء الزامی دانسته‌اند و چون معاهده WCT بر کاربرد کنوانسیون برن در فضای مجازی دلالت دارد، در زمینه بند ۴ ماده ۱ خود بیان نموده است که: «حق تکثیر مقرر در ماده ۹ کنوانسیون برن و استثنای مجاز در ذیل آن، کاملاً در فضای دیجیتال، خصوصاً استفاده از اثر در شکل دیجیتال، به کار خواهدرفت. واضح است که ذخیره یک اثر موردحمایت در قالب دیجیتال به‌وسیله ابزارهای الکترونیکی، تکثیر به مفهوم ماده ۹ کنوانسیون برن محسوب می‌شود.»
قانون حمایت از حقوق مؤلفان ایران در ماده ۳ حق انحصاری نشر را برای پدیدآورنده برشمرده

1. Economic Rights

2. Right Of Reproduction.

3. US Copyright Office, "Reproduction Of Copyrighted Works By Educators And Libraries Circular 21", US Copyright Office, 2009, p. 3.

4. Article 9: Authors of literary and artistic works protected by this Convention shall have the exclusive right of authorizing the reproduction of these works, in any manner or form...

ماده ۹: «پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری تحت حمایت این معاهده، از حق انحصاری اعطای اجازه تکثیر آثار خود به هر شکل و نوع برخوردارند...»

است و در بند ۵ ماده ۵ نیز بر قابل انتقال بودن این حق اشاره کرده است.^۱ ماده ۳ قانون ترجمه و تکثیر کتب نیز تکثیر اثر صوتی را بر روی صفحه یا نوار یا هر وسیله دیگر بدون اجازه صاحب حق یعنی پدیدآورنده آن، ممنوع دانسته است.^۲ اگر نت موسیقی منتشر شده بوسیله آهنگ ساز توسط دیگری اجرا شود و اجرای آن تثبیت و عرضه شود، در پرتو ماده ۱۱ کنوانسیون برن که حق اجرا را برای پدیدآورنده مقرر نموده است، چنین اجرا و پخش عمومی بدون مجوزی علاوه بر نقض حق اجرا، از توابع مغایرت با حق نشر و تکثیر پدیدآورنده نیز تلقی خواهد شد.

۲.۱.۲. حق توزیع^۳

حق توزیع به معنای حق توزیع نسخه‌ها و آثار صوتی تکثیر شده اثر مورد حمایت از طریق فروش یا سایر روش‌های انتقال مالکیت به شکل ملموس و در فضای واقعی است. بنابراین برای حفظ حق توزیع پدیدآورنده در بستر مبادلات الکترونیکی، به ابتکار معاهدات WCT و WPPT^۴، «حق» در دسترس عموم قرار دادن اثر^۵ مقرر شده است که مقید به قالب‌های قراردادی موجود از قبیل بیع و صلح و هبه و... در فضای واقعی نیست و هر نوع عرضه اثر در اینترنت را در برمی گیرد که بازهم انحصار آن متعلق به پدیدآورنده است. این حق را می‌توان عبارت از حقی دانست که به موجب آن «پدیدآورندگان، اجراکنندگان و آوانگاران از حق انحصاری تجویز یا ممانعت از انتشار اثر مورد حمایت خود در شبکه‌های تبادل اطلاعات مانند اینترنت برخوردار هستند»^۶. حق دیگری که می‌توان آن را از توابع حق توزیع پدیدآورنده قلمداد کرد، حق اجاره است که طبق

۱. ماده ۵: «پدیدآورنده اثرهای مورد حمایت این قانون می‌تواند استفاده از حقوق مادی خود را در کلیه موارد زیر به غیر واگذار نماید... بند ۵: ترجمه و نشر و تکثیر و عرضه اثر از راه چاپ و نقاشی و عکاسی و گراور و کلیشه و قالب‌ریزی و مانند آن...»
 ۲. ماده ۳: «نسخه‌برداری یا ضبط یا تکثیر اثر صوتی برای فروش که بر روی صفحه یا نوار یا هر وسیله دیگر ضبط شده است، بدون اجازه صاحبان حق یا تولیدکنندگان انحصاری یا قائم‌مقام قانونی آن‌ها ممنوع است.»

3. Right Of Distribution.

4. WIPO Performances And Phonograms Treaty "WPPT" 1996.

5. Making Available To The Public.

6. "The WIPO Treaties: Making Available To The Public, ifpi Representing The Recording Industry Worldwide", WIPO Publications, March 2003, p.4.

تصریح ماده ۱۱ تریپس^۱، شامل آثار سینمایی و برنامه‌های رایانه‌ای، و بر اساس ماده ۷ معاهده WCT، علاوه بر موارد فوق در زمینه آثار موسیقی فقط شامل آثار صوتی می‌شود^۲ و آن‌هم به شکل ملموس در فضای واقعی. ولی لایحه جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری ایران، پا را از این هم فراتر گذاشته و حق اجاره را به نت موسیقی هم تعمیم داده است^۳.

قانون حمایت از حقوق مؤلفان ایران در ماده ۳ حق پخش اثر را بدون اینکه تعریفی از آن ارائه داده باشد بیان نموده است.

۳.۱.۲. حق نمایش^۴

حق نمایش که حق ارتباط اثر با عموم^۵ نیز نام دارد، حقی است که به موجب آن پدیدآورنده این امکان را می‌یابد تا اثر خود را نزد عموم به نمایش گذارد. این حق شامل حق پخش رادیوتلوویزیونی و اجرای اثر می‌شود. حق پخش رادیوتلوویزیونی به معنای حق پدیدآورنده در کنترل پخش اثر خود از طریق سازمان‌های پخش است. بدین توضیح که این سازمان‌ها برای پخش اثر موسیقی، ملزم به کسب رضایت آهنگ‌ساز آن می‌باشند.

1. Article 11: ...A Member shall provide authors and their successors in title the right to authorize or to prohibit the commercial rental to the public of originals or copies of their copyright works...

ماده ۱۱: «...در مورد برنامه‌های رایانه‌ای و آثار سینمایی، به نویسندگان و ورثه آن‌ها اختیار خواهد داد که نسخه‌های اصلی یا کپی‌های آثار منتشرشده را به منظورهای تجاری به عموم اجاره دهند...»

2. Article 7: Authors of computer programs and cinematographic works shall enjoy the exclusive right of authorizing commercial rental to the public of the originals or copies of their works...

ماده ۷: «پدیدآورندگان: الف: برنامه‌های رایانه‌ای ب: آثار سینمایی ج: آثار مجسم شده در فونوگرام‌ها. آن‌گونه که در قوانین داخلی اعضا مقرر شده است، باید از حق انحصاری تجویز اجاره تجاری به عموم اصل یا کپی آثارشان برخوردار باشند...»
 ۳. ماده ۱۷: «با رعایت مفاد مذکور در فصل استثنائات، دارنده متناسب با اثر حق انحصاری هرگونه بهره‌برداری مادی از آن به‌ویژه حق انجام یا اجازه انجام فعالیت‌های زیر را دارد:..... ه: عاریه عمومی یا اجاره اصل یا نسخه اثر دیداری_شنیداری، اثر ضبط‌شده در ابزار رسانه صوتی، پایگاه داده، اثر موسیقی به شکل نت‌های موسیقی ثبت‌شده بدون توجه به مالکیت اصل یا نسخه اثر...»

4. Right Of Exhibition.

5. Right Of Communication To The Public.

ماده ۱۱ مکرر کنوانسیون برن^۱، حق انحصاری پدیدآورنده را شامل این موارد دانسته است: حق تجویز یا ممانعت از پخش رادیویی صداها و تصاویر از طریق ابزارهای بی‌سیم، حق پخش مجدد اثر پخش شده رادیویی به وسیله ابزارهای باسیم و بی‌سیم توسط سازمانی غیر از سازمان نخستین و حق پخش عمومی با بلندگو یا هر وسیله پخش کننده صداها و تصاویر.

حق اجرای عمومی اثر نیز عبارت است از حق مؤلف اثر موسیقی برای اجرای زنده اثرش و طبق قوانین داخلی اکثر کشورها شامل هر اجرای اثر در مکانی که عموم حاضر باشند و یا امکان حضور داشته باشند، می‌شود. این حق شامل حق تجویز اجرای زنده اثر در تئاتر یا ارکستر سمفونیک در تالار کنسرت می‌شود. پخش اجرای ضبط شده در یک اثر صوتی از طریق ابزارهای تقویت کننده صدا در مکان‌هایی از قبیل فرودگاه یا یک مرکز خرید نیز در قلمرو اجرای عمومی اثر جای می‌گیرد^۲ که نیازمند رضایت پدیدآورنده است. طبق ماده ۱۱ کنوانسیون برن، پدیدآورندگان از حق انحصاری اجرای اثر خود به هر روش و پخش عمومی اجرای اثر خود به هر وسیله برخوردارند. بند ۱ ماده ۴ مکرر کنوانسیون جهانی کپی‌رایت حق عرضه و اجرای عمومی را مقرر داشته است.^۳

در قانون حمایت از حقوق مؤلفان ایران، حق نمایش در ماده ۳ با نام حق عرضه و اجرای اثر ذکر گردیده است^۴ و در ماده ۵ نیز به تهیه فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی، نمایش‌های صحنه‌ای مانند باله و تئاتر، ضبط تصویری یا صوتی اثر بر روی صفحه و نوار و پخش از رادیو و تلویزیون و

1. Article 11bis: Authors of literary and artistic works shall enjoy the exclusive right of authorizing...the broadcasting of their works or the communication thereof to the public by any other means of wireless diffusion of signs, sounds or images.

ماده ۱۱ مکرر: «پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری از حق انحصاری اعطای اجازه در موارد ذیل برخوردارند: پخش رادیویی با اطلاع‌رسانی عمومی آثار با هر وسیله که موجب پخش بی‌سیم علائم، اصوات یا تصاویر شود...»

2. "WIPO, Understanding Copyright And Related Rights", WIPO Publications 909, 2015, p.30.

3. Article 4bis: The rights referred to in Article I shall include the basic rights ensuring the author's economic interests, including the exclusive right to authorize reproduction by any means, public performance and broadcasting..

ماده ۴ مکرر: «حقوق مقرر در ماده ۱ شامل حقوق بنیادینی که منافع مادی مؤلف را تضمین می‌کند، از جمله حق انحصاری تجویز تکثیر به هر طریق، عرضه و اجرای عمومی و پخش رادیویی است...»

۴. ماده ۳: «حقوق پدیدآورنده شامل حق انحصاری نشر و پخش و عرضه و اجرای اثر و حق بهره‌برداری مادی و معنوی از نام و اثر او است.»

وسایل دیگر اشاره شده^۱ که بیانگر تمام مصادیق حق نمایش، یعنی حق پخش رادیویی و حق عرضه و اجرا می‌باشند و همانند سایر حقوق مادی قابل انتقال به دیگری هستند.

۲.۲. حقوق معنوی^۲

حقوق معنوی متکی بر ارتباط بین پدیدآورنده و حاصل تلاش فکری وی است و به حمایت از شخصیت و شهرت خالق اثر می‌پردازد.

ویژگی‌های حقوق معنوی را می‌توان عدم امکان انتقال، محدود نبودن به زمان و مکان و عدم جریان مرور زمان در آن و غیرقابل توقیف بودن دانست.

حقوق معنوی پدیدآورندگان آثار موسیقی عبارت‌اند از: حق افشای اثر، حق تمامیت اثر، حق سرپرستی و حق عدول. برخلاف حقوق مادی که در این تحقیق به صورت تمثیلی ذکر شده‌اند، با جمع برخی قوانین حق مؤلف به این نتیجه رسیدیم که حقوق معنوی مشروح در ذیل، به صورت حصری در معاهدات بین‌المللی بیان شوند.

۱.۲.۲. حق افشای اثر^۳

حق افشای اثر حقی است که به موجب آن پدیدآورنده تصمیم می‌گیرد که آیا و چگونه اثر خود را برای نخستین بار افشا سازد^۴. تفاوت حق افشا با حق نشر اثر این است که حق افشاء یک مرحله قبل از اعمال حق نشر است و صرفاً یک عمل ذهنی و معنوی است که به موجب آن پدیدآورنده تصمیم بگیرد که آیا اثر خود را نزد عموم بیان سازد یا خیر و پس از آنکه تصمیم به افشای آن گرفت، به عمل مادی نشر و تکثیر اثر بپردازد.

۱. ماده ۵: «پدیدآورنده اثرهای مورد حمایت این قانون می‌تواند استفاده از حقوق مادی خود را در کلیه موارد زیر به غیر واگذار نماید: ۱) تهیه فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی و مانند آن ۲) نمایش صحنه‌ای مانند تئاتر و باله و نمایش‌های دیگر ۳) ضبط تصویری یا صوتی اثر بر روی صفحه یا هر وسیله دیگر ۴) پخش از رادیو و تلویزیون و وسایل دیگر ۵) ترجمه و نشر و تکثیر و عرضه اثر از راه چاپ و نقاشی و عکاسی و گراور و کلیشه و قالب‌ریزی و مانند آن ۶) استفاده از اثر در کارهای علمی و ادبی و صنعتی و هنری و تبلیغاتی ۷) به کار بردن اثر در فراهم کردن یا پدید آوردن اثرهای دیگری که در ماده دوم این قانون درج شده است.»

2. Moral Rights.

3. Right Of First Disclosure.

4. European Copyright Code, April 2010, Art 3.2.

در معاهدات بین‌المللی از حق افشای اثر نامی برده نشده است و تنها مستند قانونی در حقوق ایران که از آن حق افشای اثر برداشت می‌شود، تبصره ماده ۶۵ قانون اجرای احکام مدنی است که بیان می‌دارد: «تصنیفات و تألیفات و ترجمه‌هایی که هنوز به چاپ نرسیده بدون رضایت مصنف و مؤلف و مترجم و در صورت فوت آن‌ها بدون رضایت ورثه یا قائم‌مقام آنان توقیف نمی‌شود.» از این ماده چنین برداشت می‌شود که تا زمانی که آثار فکری افشا نشده باشند، نمی‌توان آن‌ها را بابت بدهی پدیدآورنده آن توقیف نمود و اختیار آن با پدیدآورنده خواهد بود. این حق در بند ج ماده ۲۰ پیش‌نویس لایحه جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری صراحتاً پیش‌بینی شده است.^۱

در زمینه اثر موسیقی، اگر آهنگ‌ساز قبل از افشای اثر، آن را به‌طور خصوصی برای فردی اجرا کند و وی با به یاد سپردن آن، اثر را به نام خود یا حتی آهنگ‌سازش افشا سازد مرتکب نقض حق افشای پدیدآورنده شده است.

۲.۲.۲. حق سرپرستی^۲

به‌موجب حق سرپرستی یا حق حرمت نام، پدیدآورنده این امکان را دارد که به جهان بگوید وی خالق اثر است و بتواند مانع از معرفی دیگری به‌عنوان خالق اثر وی شود؛ همچنین مانع از این شود که وی را به‌عنوان پدیدآورنده اثری که آن را خلق نکرده معرفی نمایند.^۳ پدیدآورنده این حق را دارد که نامش بر تمام نسخه‌های اثر درج گردد. ماده ۶ مکرر کنوانسیون برن به حق سرپرستی اثر اشاره کرده است و بیان می‌دارد: «مستقل از حقوق مادی پدیدآورنده و حتی پس از انتقال این حقوق، پدیدآورنده دارای حق سرپرستی نسبت به اثر است.» از بند ۳ ماده ۷ نیز این‌گونه برمی‌آید که پدیدآورنده با استناد به حق سرپرستی می‌تواند اثر خود را به‌صورت بی‌نام یا با نام مستعار منتشر سازد.

۱. ماده ۲۰: «پدیدآورنده علاوه بر حقوق مادی خود و حتی در مواردی که وی دیگر مالک حقوق یادشده نیست، دارای حقوق انحصاری زیر است...ج): حق افشای عمومی اثر: بر این اساس، حق تصمیم‌گیری نسبت به نخستین انتشار اثر، با پدیدآورنده است.»

2. Right Of Recognition Of Authorship.

3. Strauss, W, "The Moral Right Of The Author", American Journal Of Comparative Law, 1959, p 116.

در ماده ۱۸ قانون حمایت از حقوق مؤلفان ایران بیان شده است که: «انتقال گیرنده و ناشر و کسانی که طبق این قانون اجازه استفاده یا استناد یا اقتباس از اثری را به منظور انتفاع دارند، باید نام پدیدآورنده را بر روی تمام نسخه‌های اثر، به روش معمول و متداول درج نمایند مگر اینکه پدیدآورنده به ترتیب دیگری موافقت نموده باشد.» اگرچه طبق اطلاق این ماده پدیدآورنده می‌تواند اثرش را با نام مستعار یا بی‌نام تهیه کند، ولی برخلاف کنوانسیون برن که در بند ۳ ماده ۷ مدت و شرایط حمایت از آثار بی‌نام یا دارای نام مستعار را پیش‌بینی نموده^۱، قانون حمایت از حقوق مؤلفان حکمی ندارد و همین عدم تعیین تکلیف برای مدت حمایت، اعمال این حق را در حقوق ایران دشوار می‌سازد.

۳.۲.۲. حق تمامیت اثر^۲

به موجب این حق همین که پدیدآورنده احساس کند ایجاد تغییراتی در اثرش از سوی دیگری سبب لطمه به نیت و منظور او خواهد شد، می‌تواند مانع آن گردد. لازم به ذکر است که حمایت از حق تمامیت اثر در نظام حق مؤلف بدون شرط است ولی در سنت کپی‌رایت، این حمایت مقید به مضر بودن تغییرات به شهرت و اعتبار پدیدآورنده یا اثرش خواهد بود. ماده ۶ کنوانسیون برن هم در معرفی این حق، از سنت کپی‌رایت پیروی نموده است؛ چراکه بیان می‌دارد: «...و پدیدآورنده می‌تواند به هرگونه تحریف، حذف یا هر نوع تغییر اثر یا هر لطمه دیگر به آن که موجب خدشه‌دار شدن اعتبار یا شهرت او شود، اعتراض کند.»

در ایران وفق ماده ۱۹ قانون حمایت از حقوق مؤلفان: «هرگونه تغییر یا تحریف اثرهای مورد حمایت این قانون و نشر آن بدون اجازه پدیدآورنده ممنوع است.»

در مورد اثر موسیقی و بالأخص سبک کلاسیک، گاه تغییر یک نت هم به کلی هدف آن را از بین می‌برد و حتی اگر در کشورهای تابع سنت کپی‌رایت که حمایت از تمامیت اثر را منوط به لطمه

1. Article 7: The countries of the Union shall not be required to protect anonymous or pseudonymous works in respect of which it is reasonable to presume that their author has been dead for fifty years.

بند ۳ ماده ۷: «در مورد آثار بی‌نام و یا با نام مستعار، طول مدت حمایت مطابق این معاهده، پنجاه سال پس‌از آن که اثر به صورت مجاز در اختیار عموم قرار گرفته است...»

2. Right Of Respect For The Work And Honour Of Reputation Of The Author.

به شهرت مؤلف می‌داند نیز قصد حمایت از آن را داشته‌اشیم، در عمل، حمایتی مشابه با حمایت‌های اعطایی در کشورهای تابع سنت حق مؤلف خواهیم‌داشت.

۴.۲.۲. حق عدول^۱

زمانی که مؤلف پس از انتشار اثر خود آن را به هر دلیل مناسب نبیند یا اعتقاداتش پس از آن تغییر یابد، قادر خواهد بود آن اثر را پس بگیرد و یا اصلاحات موردنظر خود را در آن انجام دهد. بسیاری از آثار ادبی و هنری فاقد قدرت ارائه دیدگاه و نظر پدیدآورنده خود هستند^۲. اثر موسیقی نیز در همین دسته جای می‌گیرد و اینکه پس از انتشار آهنگ دیدگاه‌ها و اعتقادات آهنگ‌ساز تغییر یابد، در موسیقی چندان مصداق ندارد و مرسوم نیست. شواهد مثالی که در طول تاریخ نشان‌دهنده استفاده از حق عدول آهنگ‌ساز پس از انتشار اثرش باشد، محدودند. تنها مثالی که در این زمینه وجود دارد، مربوط به شوپن^۳، آهنگ‌ساز لهستانی است. این آهنگ‌ساز، قطعه مشهور فانتزی امپرومپتوی^۴ خود را در سال ۱۸۳۴ تصنیف نمود ولی به دلیل آنکه شخصاً علاقه‌ای به آن نداشت و فاقد پختگی لازم می‌دانست، به شاگردان و منشی خود گفته بود که آن را از بین ببرند^۵.

۳. محدودیت‌های حقوق مادی پدیدآورندگان آثار موسیقی

استفاده از اثر دیگری در حالت عادی نیازمند کسب اجازه مؤلف است ولی در شرایط معینی و بنا بر مصالحی، محدودیت‌هایی وضع گردیده که استفاده از آن اثر را مقید به کسب رضایت یادشده نمی‌داند. طبق کنوانسیون برن، در وضع محدودیت‌ها اعضا مکلف به در نظر گرفتن «معیار سه مرحله‌ای»^۶ هستند؛ یعنی محدودیت‌ها و استثنائات محدود به موارد خاص باشند، با بهره‌برداری متعارف از اثر مغایر نباشند و به منافع مشروع پدیدآورنده لطمه غیرقابل جبران وارد نسازند.

1. Right Of Revocation.

۲. حکمت‌نیا، محمود، مروری بر حقوق اخلاقی مالکیت فکری و مبانی اعتبار آن، فصلنامه فقه و حقوق، تهران، ۱۳۸۴، شماره ۵، ص ۵۱.

3. Frédéric François Chopin (1809-1849).

4. Fantaisie Impromptu No 4 Op 66.

5. <https://en.wikipedia.org/wiki/Fantaisie-Impromptu> (Last Visited On 11/28/2017.)

6. Three Step Test.

از جمله این محدودیت‌ها می‌توان به استفاده منصفانه، تکثیر و استفاده شخصی، تکثیر برای آموزش و تکثیر و پخش رادیوتلوویزیونی برای اطلاع عموم اشاره نمود که به بررسی هریک خواهیم پرداخت.

۱.۳. استفاده منصفانه^۱

دکترین استفاده منصفانه از ابداعات سنت کپی‌رایت است که در ماده ۱۰۷ قانون کپی‌رایت ایالات متحده^۲ بیان شده است.^۳ استفاده منصفانه از یک اثر مبتنی بر این فرض است که عموم جامعه، محق در استفاده از بخشی از اثر موردحمایت برای اهداف تفسیر، نقد، تقلید فکاهی و... می‌باشند. به‌عنوان مثال اگر فردی قصد نقد یک رمان‌نویس را داشته‌باشد، باید امکان نقل قول بخشی از اثر، بدون کسب رضایت وی، فراهم باشد و فقدان چنین امکانی پدیدآورنده را از هرگونه نظر مخالف و موقعیت برای بهترشدن محروم خواهد ساخت.

قانون حمایت از حقوق مؤلفان ایران در ماده ۷ به نقل از اثرهای موردحمایت و استناد به آن‌ها برای مقاصد ادبی، علمی، آموزشی و تربیتی به‌صورت انتقاد و تقریظ در حدود متعارف اشاره نموده‌است.

۲.۳. تکثیر و استفاده شخصی^۴

مهم‌ترین تفاوت بین استفاده شخصی و استفاده منصفانه این است که در استفاده شخصی اثری که از روی آن نسخه دیگری تهیه می‌شود، در ملکیت شخص تکثیرکننده است؛ درحالی‌که در استفاده منصفانه لازم نیست اثری که از روی آن کپی تهیه می‌شود در ملکیت تکثیرکننده باشد و فقط کافیست که آن، کتابخانه یا مانند آن امانت گرفته‌باشد. باین حال در هر دو محدودیت،

1. Fair Use Doctrine.

2. U.S Copyright Act 1976, Section 107.

3. Article 107: Notwithstanding the provisions of sections 106 and 106A, the fair use of a copyrighted work, including such use by reproduction in copies or phonorecords or by any other means specified by that section, for purposes such as criticism, comment, news reporting, teaching (including multiple copies for classroom use), scholarship, or research, is not an infringement of copyright.

ماده ۱۰۷: «علیرغم وجود مقررات مواد ۱۰۶ و ۱۰۶ الف، استفاده منصفانه از اثر موردحمایت شامل تکثیر نسخه‌ها یا آثار صوتی یا به هر وسیله دیگر که در آن مواد بیان شده است، برای اهداف انتقاد، نظر، گزارش خبری، آموزش (مانند تکثیر برای استفاده کلاسی)، بورس تحصیلی و تحقیق، نقض حق مؤلف محسوب نخواهد شد.»

4. Personal Use.

اثری که از آن تکثیر می‌شود باید اثری اصیل و مورد حمایت باشد و در هر دو، امکان اجاره یا امانت دادن اثر به دیگران وجود ندارد.^۱

ماده ۱۱ قانون حمایت از حقوق مؤلفان ایران بیان می‌دارد: «نسخه‌برداری از اثرهای مورد حمایت این قانون مذکور در بند ۱ ماده ۲ و ضبط برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی فقط در صورتی که برای استفاده شخصی و غیرانتفاعی باشد مجاز است.» این ماده همانند کنوانسیون برن، تکثیر را شامل ضبط صوتی یا تصویری نیز دانسته و آن را فقط در کتاب، رساله، جزوه و نمایشنامه و هر نوشته علمی و فنی و ادبی و هنری دانسته است. در تبصره ماده ۵ قانون ترجمه و تکثیر کتب: «نسخه‌برداری از آثار صوتی در صورتی که برای استفاده شخصی و خصوصی باشد»، مجاز قلمداد شده است. در نتیجه طبق هر دو قانون، اثر موسیقی خواه به صورت اثر صوتی باشد و یا کتاب نت، تکثیر و استفاده شخصی از آن مجاز خواهد بود.

۳.۳. تکثیر برای آموزش^۲

ماده ۱۰ کنوانسیون برن به تکثیر اثر برای آموزش به عنوان یکی از محدودیت‌های حق مؤلف اشاره کرده است. قانون حمایت از حقوق مؤلفان در ماده ۸ به نسخه‌برداری از آثار توسط کتابخانه‌ها و مؤسسات آموزشی که به صورت غیرانتفاعی اداره می‌شوند اشاره نموده است. ماده ۵ قانون ترجمه و تکثیر کتب نیز امکان نسخه‌برداری از آثار صوتی برای کارهای مربوط به آموزش و تحقیقات علمی را بیان نموده است.

گاه اثر مورد حمایت، کتاب نت آموزش سازی مشخص است که از چندین اتود^۳ تشکیل یافته و یا اثری صوتی است که در آن چند اتود اجرا و ضبط شده، موجود است. اگرچه تکثیر چنین آثاری توسط کتابخانه‌ها و مؤسسات آموزشی با هدف آموزش، به موجب ماده یادشده مجاز است، ولی چون این آثار از ابتدا بر اساس آموزش پدید آمده‌اند، لازم است تکثیر حتی یک اتود از آن‌ها

1. Personal Use, The University Of Melbourne, <http://www.unimelb.edu.au/copyright/information/fastfind/personaluse.html> (Last visited On 5/21/2014)

2. Reproduction For Educational Purposes.

۳. اتود (به فرانسوی Étude) در موسیقی به قطعه‌هایی گفته می‌شود که هدف آن‌ها ارتقای تکنیک نوازندگی است. هر اتود معمولاً برای یکی از مشکلات فن نوازندگی و رفع یکی از ضعف‌های تکنیکی هنرآموزان تصنیف می‌شود.

به منظور آموزش عموم نیز خارج از محدوده استثناء تکثیر برای آموزش قرار گیرد. حال آنکه اطلاق ماده مزبور، نقضی بر حقوق پدیدآورنده چنین آثاری محسوب می‌شود.

۴.۳. تکثیر موقت^۱ «در محیط‌های الکترونیکی»

بهره‌برداری از اثر در محیط‌های الکترونیکی، تکثیر موقت آن را ایجاب می‌کند. این تکثیر را از آن جهت موقت می‌نامند که «هنگام انتقال الکترونیکی اثر یا در جریان دریافت شدن اثر ذخیره شده، به صورت موقت است و پس از مدتی از بین خواهد رفت.^۲» به عنوان مثال چنانچه قصد استفاده از کتابی در رایانه لوحی (تبلت) وجود داشته باشد و یا جهت نقد بخشی از یک کتاب در وبگاه شخصی، ناچار به ذخیره آن در حافظه موقت^۳ رایانه شویم، به فرآیند ذخیره موقت اثر پرداخته‌ایم.

در زمینه شناسایی تکثیر موقت به عنوان حق انحصاری تکثیر پدیدآورنده یا محدودیتی بر آن، بین قوانین ملی کشورها اختلاف وجود دارد. در حالی که قوانین اکثر کشورها آن را محدودیت حق تکثیر پدیدآورنده می‌نامند، قانون کپی‌رایت، طرح‌ها و اختراعات انگلستان^۴ در بند ۶ ماده ۱۷ خود تکثیر موقت، گذرا و اتفاقی را به عنوان حق تکثیر انحصاری پدیدآورنده تلقی نموده است.^۵

مسئله است که اگر تکثیر موقت به عنوان مقدمه بهره‌برداری تجاری از اثر به عمل آمده باشد، باید عملی ممنوع تلقی شود و اگر به منظور اشتراک‌گذاری اثر در بستر مبادلات الکترونیکی و در چارچوب استفاده‌های شخصی، منصفانه، آموزشی و یا توسط سازمان‌های پخش رادیوتلوویزیونی برای پخش قانونی اثر صورت گرفته باشد، به عنوان محدودیتی بر حق تکثیر پدیدآورنده شناخته

1. Temporary Reproduction.

۲. شکاریان، مصطفی، محدودیت‌ها و استثنائات حقوق مؤلف و حقوق مرتبط در قانون نمونه وایپو و مقررات موضوعه ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۹۰، ص ۱۰۷.

3. RAM "Random Access Memory".

4. UK Copyright, Designs And Patents Act 1988, Section 17.

5. Article 17: The copying of the work is an act restricted by the copyright in every description of copyright work; and references in this Part to copying and copies shall be construed as follows.. (6): Copying in relation to any description of work includes the making of copies which are transient or are incidental to some other use of the work.

ماده ۱۷: «تکثیر اثر مورد حمایت با هر دلیلی، یک عمل ممنوع توسط قوانین کپی‌رایت محسوب می‌شود و هر ارجاع این ماده به تکثیر و نسخه‌ها باید به شرح ذیل تفسیر گردد: ... بند ۶: تکثیر اثر با هر دلیلی شامل تکثیر گذرا و موقتی با هر هدف استفاده از اثر.»

خواهد شد. اما در بادی امر که قصد شخص از تکثیر موقت محرز نیست، با در نظر گرفتن ماهیت تکثیر موقت باید قائل بر این باشیم که این تکثیر فی نفسه منجر به ارائه اثر به عموم نخواهد شد و بخشی از فرآیند بهره‌برداری از اثر در بستر مبادلات الکترونیکی است که بدون شناسایی آن به عنوان محدودیتی بر حق مؤلف، استفاده از اثر در این بستر مختل خواهد گردید.

ماده ۶۳ قانون تجارت الکترونیکی حق تکثیر را متعلق به پدیدآورنده دانسته است ولی تکثیر موقت را که جزء لاینفک فراگرد فنی پردازش «داده‌پیام» در شبکه‌ها باشد، از شمول حق تکثیر پدیدآورنده مستثنی نموده است.

۵.۳. تکثیر و پخش رادیوتلوویزیونی برای اطلاع عموم^۱

مفهوم این محدودیت در بند ۲ ماده ۱۰ کنوانسیون برن، تکثیر و پخش رادیوتلوویزیونی اثر برای گزارش وقایع روزانه و اطلاع عموم است و طبق بند ۳ نیز این پخش‌ها باید با ذکر منبع و نام پدیدآورنده باشد. بند ۲ ماده ۱۰ مکرر نیز به مناسبت گزارش وقایع جاری و تا حدی که هدف اطلاع‌رسانی را توجیه کند، به سازمان‌های پخش اجازه تکثیر آثار را داده است. در نتیجه این حق مختص به سازمان‌های پخش است و مثلاً نمایشگرهای موجود در ورزشگاه‌ها که تعداد تماشاگر و صحنه‌های مهم مسابقه در حال برگزاری را نشان می‌دهند، این حق را نخواهند داشت که به تکثیر اثر و پخش آن حتی برای گزارش وقایع جاری بپردازند.

۴. مدت حمایت از حقوق آهنگ‌سازها

مدت حمایت از حقوق مادی طبق ماده ۷ کنوانسیون برن، پنجاه سال پس از مرگ آهنگساز است که از تاریخ اول ژانویه سال پس از مرگ محاسبه می‌شود. یکی از اصول کنوانسیون برن، اصل حداقل حقوق است و اعضاء می‌توانند در قوانین داخلی خود، حقوقی بیش از آنچه در کنوانسیون مقرر شده پیش‌بینی کنند. به عنوان مثال کشور هند که یکی از اعضای کنوانسیون برن هست، مدت زمان حمایت شصت‌ساله را پس از فوت پدیدآورنده مقرر کرده است.^۲

1. Use Of The Copyrighted Works For The Purposes Of Informing.

2. India Copyright Act 1957, Section 22.

در مورد مدت زمان حمایت از حقوق معنوی، ماده ۶ مکرر کنوانسیون برن اعضا را مختار دانسته است که یا پس از مرگ و تا انقضای مدت حمایت از حقوق مادی و یا تا زمان فوت پدیدآورنده، از حقوق معنوی حمایت کنند.

در ایران حقوق مادی به مدت ۵۰ سال پس از فوت پدیدآورنده مورد حمایت می‌باشند و حقوق معنوی نیز محدود به زمان نخواهند بود.

نتیجه‌گیری:

اثر موسیقی موضوعی منحصر به فرد در بین مصادیق مورد حمایت است. مهم‌ترین لازمه حمایت از آن، وجود اصالت است و تنها کافی است که در ملودی و حسب مورد، ترانه آن موجود باشد. باین حال ارتباط تنگاتنگ عناصر مذکور با سایر ابزارها مثل هارمونی، آکوردها و ضرب، تشخیص و تفکیک آن را دشوار ساخته و به صرف مشابهت دو اثر نمی‌توان نقض آن را محقق دانسته و از اصالت مطلق و نسبی آن به سادگی گذر نمود. چراکه چنین نگاه سخت‌گیرانه‌ای به آن، مانع ایجاد آثار متنوع و بدیع خواهد شد.

حقوق ایران اگرچه در قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۴۸ و قانون ترجمه و تکثیر کتب، نشریات و آثار صوتی مصوب ۵۲ از اثر موسیقی چه به صورت کتاب نت و چه اثر صوتی حمایت نموده است ولی چنین حمایتی همانند حمایت‌های اعطایی به سایر آثار و بی‌توجه به وضعیت ویژه اثر موسیقی مقرر شده است. به عنوان مثال حق افشای اثر برای آهنگ‌ساز پیش‌بینی نشده و همین سکوت، در مورد موسیقی که به سهولت توسط دست‌اندرکاران آن قابل به یادسپاری و پیاده‌سازی است، به مراتب ساده‌تر از سایر آثار برای افشا بدون رضایت آهنگ‌ساز است.

همچنین برای حمایت از اثر موسیقی تصنیف شده در خارج، ماده ۲۲ قانون حمایت از حقوق مؤلفان، اجرا برای نخستین بار در ایران را شرط دانسته است؛ حال آنکه در ماده ۳، یکی از حقوق انحصاری پدیدآورنده را حق اجرای اثر معرفی نموده است. جمع دو ماده بیان می‌دارد که تا زمانی که اثر خارجی در ایران برای نخستین بار چاپ، نشر، پخش و اجرا نشده باشد، حقوقی برای اعطای حمایت به آن متصور نخواهد بود. پس اگر شخصی بدون رضایت پدیدآورنده خارجی، اثر وی را برای نخستین بار در ایران اجرا کند، اگرچه حق افشای اثر و حق اجرای آن آهنگ‌ساز را طبق کنوانسیون برن نقض نموده است، ولی طبق ظاهر ماده ۲۲ قانون یادشده، عملی مباح انجام داده و اثر را در ایران مشمول حمایت قرار خواهد داد!

در سطح جهانی نیز سنت کپی‌رایت و کنوانسیون برن، نقض حق تمامیت اثر را زمانی محقق می‌دانند که تغییر آن اثر موجب لطمه به شهرت پدیدآورنده آن گردد. موکول نمودن چنین ممنوعیتی به خدشه به اثر و مؤلف آن، باعث می‌گردد که بار اثبات این خدشه برعهده پدیدآورنده

قرار گیرد و قابل انطباق بر تمام انواع سبک‌های موسیقی نیست و به‌طور کلی حمایت از موسیقی سبک کلاسیک را که بیان آن به شدت اهمیت داشته و تغییر یک نت نیز بیان آن را ضایع می‌کند، از میدان حمایت خارج ساخته است.

نهایتاً آثار موسیقایی که از ابتدا باهدف آموزش پدید آمده باشند (مانند آثاری که از چندین اتود فراهم آمده)، لازم است از شمول محدودیت تکثیر برای آموزش خارج گردند. حال آنکه اطلاق این محدودیت چه درروی جهانی و چه در حقوق ایران، این آثار را نیز دربرمی‌گیرد. درحالی‌که همین عدم تبعیض، خسارت‌های فراوانی را متوجه پدیدآورندگان چنین آثاری می‌سازد. از نقاط قوت حقوق ایران، حمایت از حقوق معنوی پدیدآورندگان آثار، اعم از داخلی یا خارجی، بدون هیچ پیش‌شرطی است. چراکه معتقد است اخلاق، نقض چنین حقوقی را برنمی‌تابد. ولی سازمان یا نهادی که به‌طور مستمر و قاطع پیگیر وضعیت حقوق معنوی آثار خارجی باشد وجود ندارد و عملاً رعایت این حقوق نیز در ایران معلق مانده است.

فهرست منابع:

کتاب‌ها و پایان‌نامه‌ها:

۱. حسنی، سعدی، **تفسیر موسیقی**، تهران، نشر مروی، ۱۳۷۲.
۲. زرکلام، ستار، **حقوق مالکیت ادبی و هنری**، چاپ دوم، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۸.
۳. شکاریان، مصطفی، محدودیت‌ها و استثنائات حقوق مؤلف و حقوق مرتبط در قانون نمونه واپسو و مقررات موضوعه ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۹۰.
۴. صادقی مقدم، هوشنگ، حقوق مؤلف در ایران و کنوانسیون‌های بین‌المللی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۶۷.
۵. کمال پورتراب، مصطفی، **تئوری موسیقی**، تهران، نشر چشمه، ۱۳۹۰.
۶. منصور، پرویز، **تئوری بنیادی موسیقی**، تهران، نشر کارنامه، ۱۳۸۶.
۷. ناصری، فریدون، **فرهنگ جامع اصطلاحات موسیقی**، تهران، انتشارات روزنه، ۱۳۸۷.
8. Goldstein, Paul, **International Copyright: Principles, Law, And Practise**, Second Edition, New York, Oxford University Press, 2001.
9. Rosen, Ronald S, **Music and Copyright**, 2nd ed, Oxford University Press, 2008.
10. Vaver, D, **Principles Of Copyright, Cases And Materials**, First Ed, Geneva, WIPO Publication, 2002.
11. **WIPO Intellectual Property Handbook**, World Intellectual Property Organization, Second Edition, No 489, 2008.

مقالات:

۱۲. حکمت‌نیا، محمود، **مروری بر حقوق اخلاقی مالکیت فکری و مبانی اعتبار آن**، فصلنامه فقه و حقوق، تهران، ۱۳۸۴، شماره ۵.
13. Castanaro, V. M, (It's The Same Old Time, The Failure Of The Originality Requirement In Musical Copyright), *Fordham Intellectual Property Media And Entertainment Law Journal*, Summer 2008.
14. Copyright Trends: Substantial Similarity In The Age Of Electronic Music, *New York Law Journal (An ALM Publication)*, 1/6/2014.
15. Strauss, W, (The Moral Right Of The Author,) *American Journal Of Comparative Law*, 1959.
16. *The WIPO Treaties: (Making Available To The Public)*, ifpi (Representing The Recording Industry Worldwide), March 2003.
17. US Copyright Office, (Reproduction Of Copyrighted Works By Educators And Libraries,) Circular 21, *US Copyright Office*, 2009.
18. WIPO, Understanding Copyright And Related Rights, *WIPO Publications*, 909 (2015).

قوانین:

۱۹. قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران مصوب ۱۳۴۸.
 ۲۰. قانون ترجمه و تکثیر کتب، نشریات و آثار صوتی ایران مصوب ۱۳۵۲.
 ۲۱. پیش‌نویس لایحه قانون جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط ایران.
 22. Agreement On Trade-Related Aspects Of Intellectual Property Rights (TRIPs) 1994.
 23. Bern Convention For The Protection Of Literary And Artistic Works, Paris Act 1971.
 24. European Copyright Code, April 2010.
 25. India Copyright Act 1957.
 26. UK Copyright, Designs And Patents Act 1988.
 27. Universal Copyright Convention 1952.
 28. U.S Copyright Act 1976.
 29. WIPO Copyright Treaty (WCT) 1996.
 30. WIPO Performances And Phonograms Treaty (WPPT) 1996.

منابع الکترونیک:

۳۱. احمدی، محسن، مقاله آهنگسازی چیست، آهنگساز کیست؟ به نقل از وبگاه:
 32. https://scholar.google.com/scholar_case Law.
 33. <http://www.mohsenahmadi.ir/fa/component/content/article/44>
 34. <https://en.wikipedia.org/wiki/Fantaisie-Impromptu>.
 35. Personal Use, The University Of Melbourne,
<http://www.unimelb.edu.au/copyright/information/fastfind/personaluse.html>.
 36. How Do You Protect Your Work On The Internet?,
<http://www.artslaw.com.au/legal/raw-law/how-do-you-protect-your-work-on-the-internet>.

پرونده‌ها:

37. Feist Publications Inc V Rural Telephone Service.
<http://copyright.uslegal.com/originality-in-copyright>.